

Examen VMBO-GL en TL

2026

tijdvak 2
dinsdag 16 juni
13.30 - 15.30 uur

beeldende vakken CSE GL en TL

Bij dit examen hoort een uitwerkbijlage en een kleurenbijlage.

Beantwoord alle vragen in de uitwerkbijlage.

Dit examen bestaat uit 36 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 68 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Open vragen

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

De kus

In 1880 kreeg de Franse kunstenaar Auguste Rodin de opdracht om de toegang voor een nieuw museum te ontwerpen. Hij noemde het *De poorten van de hel*. Een onderdeel van dit kunstwerk is een verliefd paar.

Op figuur 1 zie je een bronzen versie van *De poorten van de hel* met rechts onderaan het verliefde paar. Je ziet dit paar ook op afbeelding 1.

figuur 1

- 3p 1 *Bekijk afbeelding 1.*
Het paar is verliefd op elkaar.
→ Noem drie aspecten van de **voorstelling** waaraan je dit kunt zien.

Uiteindelijk vond Rodin een liefdespaar niet passen in een poort die de hel verbeeldt. In 1886 besloot hij om van het liefdespaar ook een levensgroot, vrijstaand beeld te maken.

Op afbeelding 2a t/m d zie je meerdere aanzichten van dit beeld, *De Kus*.

2p **2** *Bekijk afbeelding 1 en afbeelding 2a t/m d.*

→ Geef van onderstaande stellingen aan of ze **juist** of **onjuist** zijn.

Om naar aanleiding van het reliëf een vrijstaand beeld te maken:

- 1 ontwierp Rodin meerdere aanzichten voor het beeld.
- 2 voegde Rodin een sokkel toe aan het liefdespaar.
- 3 hakte Rodin het reliëf steeds verder uit tot het beeld ontstond.

1p **3** *Bekijk afbeelding 2a t/m d.*

Rodin nodigt de beschouwer uit om het beeld van meerdere kanten te bekijken.

→ Leg uit op welke manier Rodin dit doet.

2p **4** *Bekijk afbeelding 2a t/m d.*

Er is een contrast tussen de personen en de ondergrond waar ze op zitten.

→ Geef aan welk contrast Rodin in het beeld aanbracht als het gaat om de **textuur** en noem hiervan het effect.

Een ander beroemd kunstwerk waarbij de maker zich laat inspireren door de liefde, is het schilderij *De kus* van de Oostenrijkse kunstenaar Gustav Klimt.

In dit schilderij uit 1908 verwerkte Klimt het materiaal bladgoud.

Op afbeelding 3a zie je *De kus* van Klimt, afbeelding 3b is een detail.

2p **5** *Bekijk afbeelding 3a en 3b.*

Het schilderij heeft een decoratief karakter.

→ Noem, behalve het kleurrijke karakter, nog drie decoratieve elementen van het schilderij.

3p **6** *Bekijk afbeelding 3a en 3b.*

Het liefdespaar lijkt een geheel, toch zijn er ook contrasten zichtbaar tussen de man en de vrouw.

→ Noem drie van deze contrasten.

2p 7 *Bekijk afbeelding 1 t/m 3b.*

Een kussend paar blijkt door de eeuwen heen een populair en inspirerend onderwerp voor kunstenaars.

→ Geef twee redenen waarom een kussend paar een populair of inspirerend onderwerp is.

De Kus van Klimt wordt veelvuldig gereproduceerd en geprint op hedendaagse gebruiksvoorwerpen.

Op afbeelding 4 en 5 zie je twee voorbeelden van zulke gebruiksvoorwerpen.

3p 8 *Bekijk afbeelding 4 en 5.*

→ Geef drie redenen waarom mensen graag voorwerpen kopen met daarop een afbeelding van een beroemd kunstwerk.

Een droompaar

Kunstenaar Leonora Carrington werd geboren in Engeland. Toen ze 19 jaar was, zag ze een kunstwerk dat grote indruk op haar maakte. Het is in 1924 gemaakt door de Duitse kunstenaar Max Ernst. Je ziet dit kunstwerk op afbeelding 6.

Het werk van Ernst behoort tot het surrealisme, een kunststroming uit het begin van de twintigste eeuw waarin kunstenaars zich onder andere lieten inspireren door dromen.

Carrington kwam uit een rijke familie en haar ouders hoopten dat ze zou trouwen met een rijke man. Zij zag dit niet zitten. Ze wilde vrij zijn en vluchtte van huis, want ze wilde liever kunstenaar worden. Voor Carrington was het surrealisme een perfecte manier om weg te dromen.

2p 9 *Bekijk afbeelding 6.*

Carrington was onder de indruk van dit kunstwerk. Je zou kunnen zeggen dat ze haar eigen wens om te vluchten uit haar situatie, terugzag in dit kunstwerk.

→ Noem twee aspecten van de **voorstelling** waarin je het vluchten terugziet in dit kunstwerk.

2p 10 *Bekijk afbeelding 6.*

Ernst verbeeldt ruimte op twee manieren, zowel tweedimensionaal als driedimensionaal.

→ Geef van beide manieren een voorbeeld.

In 1937 ontmoetten Carrington en Ernst elkaar, kregen een relatie en gingen in Parijs wonen.

Carrington en Ernst maakten veel kunstwerken, waarbij ze elkaar inspireerden. In 1937 maakte Carrington het surrealistische zelfportret dat je ziet op afbeelding 7.

3p 11 *Bekijk afbeelding 7.*

Het schilderij is vervreemdend.

→ Noem drie kenmerken die vervreemdend zijn.

2p 12 *Bekijk afbeelding 7.*

Het contrast tussen de binnen- en buitenruimte in het schilderij verbeeldt Carringtons verlangen naar vrijheid.

→ Geef twee voorbeelden uit de buitenruimte waarmee Carrington het verlangen naar vrijheid verbeeldt.

Het kunstkoppel Ernst en Carrington verhuisde naar Zuid-Frankrijk. Ze maakten steeds meer surrealistische kunst en schilderden elkaar regelmatig.

Op afbeelding 8 zie je een portret dat Carrington in 1939 schilderde van Ernst.

Op afbeelding 9 zie je een portret dat Ernst in 1940 schilderde van Carrington.

2p 13 *Bekijk afbeelding 8 en 9.*

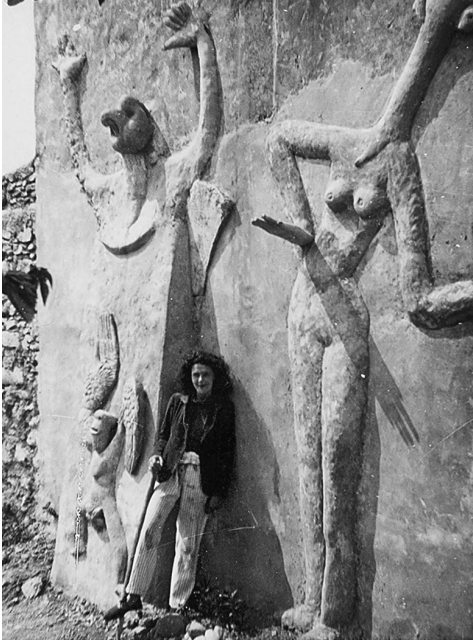
Je zou kunnen zeggen dat de paarden in beide werken symbool staan voor vrijheid die er niet meer is.

→ Leg dit uit voor elk schilderij.

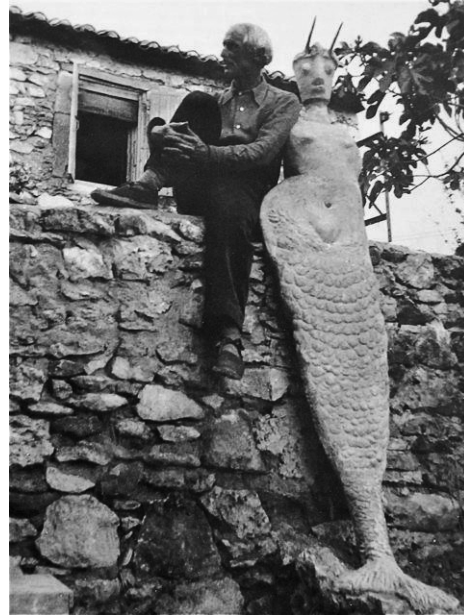
Carrington en Ernst verbouwden hun huis in Zuid-Frankrijk door er veel surrealistische decoraties op aan te brengen.

Op figuur 2 en 3 zie je foto's uit die tijd van de kunstenaars bij hun huis.

figuur 2

figuur 3

- 1p **14** *Bekijk figuur 2 en 3.*
De kunstwerken op beide figuren zijn
A figuratief en geabstraheerd.
B geabstraheerd en realistisch.
C realistisch en figuratief.
- 2p **15** *Bekijk afbeelding 6 t/m 9 en figuur 2 en 3.*
Ernst en Carrington creëerden samen een huis vol zelfgemaakte kunstwerken. Dit was van toegevoegde waarde voor hun kunst en voor hun liefde.
→ Leg dit uit voor hun kunst en voor hun liefde.

Liefde voor de papierlozen

De Nederlandse kunstenaar Dominique Himmelsbach de Vries werkt sinds 2013 aan het project dat hij *Een Papieren Monument voor de Papierlozen* noemt. Hij doet dat samen met meerdere kunstenaars en We Are Here, een groep mensen zonder geldige verblijfsvergunning, ook wel de 'papierlozen' genoemd.

De kunstenaars maakten meer dan 60 portretten van deze mensen zonder officiële papieren, zoals een verblijfsvergunning. Met deze kunstwerken wordt aandacht gevraagd voor deze groep.

Op afbeelding 10 en 11 zie je twee portretten uit deze serie. Op afbeelding 12 a t/m f zie je er nog zes.

1p 16 *Bekijk afbeelding 10.*

In dit portret is sprake van een suggestie van plasticiteit.

→ Beschrijf op welke manier **plasticiteit** is gesuggereerd.

1p 17 *Bekijk afbeelding 10 en 11.*

De kunstwerken zijn door verschillende kunstenaars gemaakt, met elk een eigen hanteringswijze.

→ Beschrijf een verschil in **hanteringswijze** tussen beide werken.

In figuur 4, 5 en 6 zie je enkele stappen uit het maakproces van de portretten uit het project. De portretten zijn houtsnedes.

figuur 4 een portret tekenen

figuur 5 drukken met een pers

figuur 6 hout insmeren met inkt

1p 18 *Bekijk afbeelding 10 en 11 en figuur 4 t/m 6.*

Om een houtsnede te maken, moet een kunstenaar enkele stappen in het drukproces doorlopen.

→ Zet onderstaande stappen in de juiste volgorde.

- 1 gutsen in het hout
- 2 tekening overzetten op hout
- 3 drukken met een pers
- 4 het portret tekenen
- 5 hout insmeren met inkt

3p 19 *Bekijk afbeelding 10 en 11 en figuur 4 t/m 6.*

De portretten voor het project komen tot stand door houtsnedes te maken en te drukken.

→ Geef van onderstaande stellingen aan of ze **juist** of **onjuist** zijn:

- 1 Met een houtsnede kan je werk makkelijk reproduceren.
- 2 De afdruk van een houtsnede is de tekening in spiegelbeeld.
- 3 Een houtsnede is een manier van beeldhouwen.

- 1p **20** *Bekijk afbeelding 10 t/m 12a t/m f.*
De mensen zonder officiële papieren zijn verbeeld door houtsneden te maken en niet bijvoorbeeld door een foto.
→ Geef een argument om van iedereen een houtsnede te maken en geen foto.

- 3p **21** *Bekijk afbeelding 10 t/m 12a t/m f.*
De werken vormen een serie.
→ Noem drie kenmerken waardoor deze werken een serie vormen.

Sinds de zomer van 2016 worden de portretten ook in grote aantallen geprint en verspreid door heel Europa en de Verenigde Staten. De portretten worden illegaal en in de openbare ruimte opgehangen. Daarmee willen de makers van het project voorbijgangers laten nadenken over mensen zonder officiële papieren.

Op afbeelding 13 zie je enkele opgeplakte portretten.

- 1p **22** *Bekijk afbeelding 10 t/m 13.*
Een Papieren Monument voor de Papierlozen heeft als doel meer aandacht te creëren voor deze groep mensen.
→ Leg uit hoe het project helpt om dit doel te bereiken.
- 2p **23** *Bekijk afbeelding 10 t/m 13.*
→ Vul in elke zin het juiste begrip aan. Kies uit onderstaande begrippen. Er blijven twee begrippen over.

conserverende – esthetische – maatschappelijke – tegendraadse

De verspreiding van alle gedrukte portretten draagt bij aan ... (1) ... betrokkenheid.

De kunstenaars kiezen voor een ... (2) ... manier van werken door de kunstwerken zoveel mogelijk in de openbare ruimte te plakken.

Een aantal jaren later werd het project getoond in musea.
Op afbeelding 14 zie je *Een Papieren Monument voor de Papierlozen* in een museum.
Voor het kunstwerk ligt een stapel geprinte portretten. Bezoekers mogen deze meenemen met het verzoek om de portretten ergens goed zichtbaar op te hangen.

- 2p **24** *Bekijk afbeelding 14.*
Het project *Een Papieren Monument voor de Papierlozen* in het museum zou je een liefdevol protest kunnen noemen.
→ Geef een argument om het project in het museum liefdevol te noemen.
→ Geef vervolgens een argument om het project in het museum een protest te noemen.
- 2p **25** *Bekijk afbeelding 14.*
Voor de makers is het aantrekkelijk dat *Een Papieren Monument voor de Papierlozen* is geëxposeerd in een museum.
→ Geef hiervoor twee argumenten.
- 2p **26** *Bekijk afbeelding 10 t/m 14.*
Een traditioneel monument is meestal een standbeeld of kunstwerk in de openbare ruimte, waar je een belangrijke persoon of gebeurtenis kunt herdenken.
Een Papieren Monument voor de Papierlozen is een ander monument dan een traditioneel monument.
→ Geef hiervoor twee argumenten.
- 1p **27** *Bekijk afbeelding 14.*
Aan museumbezoekers wordt gevraagd op een liefdevolle manier actie te voeren.
→ Geef hiervan een mogelijk effect op de museumbezoekers.

Met een gouden randje

Op afbeelding 15 zie je een theekom uit Korea die rond de zeventiende eeuw werd gemaakt. De kom heeft enkele oude, gouden reparaties.

De techniek waarmee de theekom is gerepareerd, wordt kintsugi genoemd. Deze traditionele techniek is ontwikkeld in Japan en later verspreid over andere Aziatische landen. Het woord kintsugi betekent 'gouden reparatie'. Met deze techniek repareert men gebroken keramiek met een soort lijmlak die is vermengd met goud.

1p 28 *Bekijk afbeelding 15.*

De reparatie maakt de theekom tot een **uniek** object.

→ Leg deze stelling uit.

2p 29 *Bekijk afbeelding 15.*

Behalve dat hij uniek is, kun je ook stellen dat de theekom meer waard werd door de reparatie.

→ Geef hiervoor twee argumenten.

Op afbeelding 16 zie je twee beelden van de Zuid-Koreaanse kunstenaar Yeesookyung uit 2007. Sinds 2002 maakt ze een serie kunstwerken onder de titel *Translated Vase*.

Voor deze serie kunstwerken verzamelt ze bij Koreaanse keramiekfabrieken scherven keramiek die anders worden weggegooid. Ze past kintsugi toe om de scherven te verbinden, zoals te zien op figuur 7.

figuur 7

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

- 1p **30** *Vergelijk afbeelding 15 met afbeelding 16.*
Bij de theekom en bij de beelden werd de kintsugi-techniek toegepast om scherven aan elkaar te plakken, maar de makers gebruikten de techniek met een verschillend doel.
→ Leg dit verschil uit.
- 2p **31** *Bekijk afbeelding 16 en figuur 7.*
Het maken van haar werk vraagt veel inzet en/of aandacht van Yeesookyung.
→ Geef hiervoor twee argumenten.
- 1p **32** *Bekijk afbeelding 16.*
Je zou kunnen stellen dat Yeesookyung autonome kunstwerken maakt van toegepaste voorwerpen.
→ Leg deze stelling uit.
- 2p **33** *Bekijk afbeelding 16.*
→ Geef van onderstaande stellingen aan of ze **juist** of **onjuist** zijn:
1 De beelden hebben een traditionele vorm.
2 De beelden hebben een organische vorm.
3 De beelden zijn ready-mades.
- Op afbeelding 17 en 18 is een installatie te zien van Yeesookyung, die bij dezelfde serie *Translated Vase* hoort. Ook hier gebruikte ze de kintsugi-techniek.
Het werk op afbeelding 17 en 18 is gemaakt in 2012 en tentoongesteld in een museum in Zuid-Korea.
- 3p **34** *Vergelijk afbeelding 16 met afbeelding 17 en 18.*
De beide versies van *Translated Vase* zijn verschillend tentoongesteld.
→ Noem drie verschillen in de manier van tentoonstellen.
- 3p **35** *Bekijk afbeelding 17 en 18.*
Hoewel het om een hedendaags kunstwerk gaat, zou je kunnen denken dat je kijkt naar de vondsten van een archeologische opgraving.
→ Geef hiervoor drie argumenten.
- 1p **36** *Vergelijk afbeelding 16 met afbeelding 17 en 18.*
Stel, je bent museumdirecteur en je wilt een expositie inrichten over het thema 'koesteren'. Waarom zou je dan kiezen voor een werk van Yeesookyung?
→ Geef een reden om te kiezen voor werk van Yeesookyung voor jouw expositie over het thema koesteren.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.